

Bože słowo za nas

W Chrystusu su schowane wšitke pokłady mudrosće a póznaća (Kol. 2,3)

Tute hrono na lěto 2001 rěči wo mudrosći a póznaću. Wěmy, zo wěda a spóznaće džensniši džeń wulku rólu hrajetej. Ale mudrosć a póznaće jenož přez Chrystusa? Přińdźetej woprawdže wšitka mudrosć a wšitke spóznaće wot njeho? Njewupěra so wěra tu pře wšu měru? Su tola tež druhe móžnosće spóznaća!

Naše hrono njerěči wo wědomostnych spóznaćach. Wědomostne spóznaća su mjenje abo bóle přez dopokazy nazhonić. Ale su tež spóznaća, kotraž so tak dopokazać njehodža. Wěrne njeje jenož to, štož so hodži dopokazać!

Hdyž naše hrono wo pokładach mudrosće a póznaća rěči, potom wone měni spóznaće Boha a čłowjeka. Je to spóznaće wo tym, kajki Bóh woprawdže je a kajki čłowjek a kak Bóh k nam čłowjekam steji. A tute spóznaće mamy woprawdže jenož přez Chrystusa. Jenož wón móže nam prajić, kajki Bóh woprawdže je. Spóznaće Boha bjez Chrystusa njeje móžne.

Tak je póznaće Boha přez Chrystusa pokład. A tutón pokład mamy pytać, přetož je schowany w Chrystusu – kaž naše hrono praji. Tutón pokład smy hody w Bethlehemje namakać móhli. Je-

zus, kiž je so tam narodził, tola njeje jenož džěco kaž kóžde druhe. W nim móžemy Božeho syna spóznać. Za chudobu a njenahladnosću so chowa Boži syn. A podobnje je to z křižowanym Jezusom. Po wšěm zdaću wisa tam na křižu bjezmócnny a hanjeny čłowjek, kotryž smjerć zlóstnika mrěje. Ale spóznać móžemy w nim Božeho syna, kiž naše hrěchi njese. Spóznać móžemy w tym tež Božu lubosć k nam hrěšnym čłowjekam.

Tak móže so prajić: Přez Chrystusa móžemy Boha,

kiž tež hrěšnikow lubuje, spóznać. A tute spóznaće je naš pokład. Wone njeda so z wědomostnymi móžnosćemi dopokazać, ale wone njeje přeciwo wědomosći.

Ale što ma tuta mudrosć a tute spóznaće Boha přez Chrystusa z našim žiwjenjom tu na swěće činić? Njeje to jenož něšto teoretiskeho, štož nima za zemske žiwjenje wuznam?

Tute spóznaće dawa nam wěstosć, zo smy Bože stworjenja, haj samo Bože džěci. A Bóh je nam přikazał sebi zemju poddanu činić a so za nju starać. Tak móžemy wšitko, štož žiwjenju tyje, wuslědźić. Štož pak čłowjesku dostojnosć zrani, nimamy nałožować, dokelž z tym Bože stworjenja a samo Boha hanimy. Za to přikład: Slědjenje za čłowjeskimi genami je před Bohom móžne, hdyž so přez to wšelakim chorosćam zadžěwać hodži. Ale hdyž so přez to čłowjek po našich měritkach a nahladach stwori, potom je to přeciwo Božej woli. Čłowjek njesmě wšitko činić, štož je jemu móžne!

Tak ma nam hrono za lěto 2001 tola tójšto prajić. Rje nje by było, hdyž by nas woprawdže přez cyłe lěto přewodžało, hdyž bychmy přeco zaso wo nim přemyslowali.

*Za lěto 2001 přeje wam
Bože žohnowanje,
čilosć a strowosć a wšitko,
štož je wam trěbne na čěle a duši,*

redakcija Pomhaj Bóh

Cyrkej w Sprjeczach w zymskim pokoju

Foto: J. Schmidtchen

S. ALBERT

Mysle k nowemu lětu

Lube džěci!

Słowje „žohnowanje“ a „žohnować“ zawěsće hižo znajeće. Hačrunjež stej za was njezrozumliwej, je tola husto słyšće. „Bože žohnowanje k narodninam“ steji na karće džěda. „Žohnowane nowe lěto“ smy sej před krótkim w swójbje, smy přecelam a znatym wupraji přeli. A kóždy nježelu wupraji farar na kemšach nam wšitkim žohnowanje.

Zwotkel pak přińdže słowo a što wone woznamjenja?

W bibliji, w Starym testamencie, w 1. knize Mójzasa to zhonimy: Jako měješe Jakub wumrěć, zwoła wšitkich swójjich synow a wnučkow a žohnowaše jich. To rěka, njeda jim pjenjez. Njeměješe tež testament, hdžež steji, što što dóstanje po jeho smjerći.

Ně, žohnowaše jich. Z tym přeješe jim Božu hnadu, strowotu a zbožo. Štóż žohnuje kaž Jakub a štóż žohnowanje dóstanje, dowěri so potajnej mocy, Božej mocy, kotraž za ćichim w jeho žiwjenju skutkuje.

GABRIELA GRUHLOWA

Žohnowanje fararja na kemšach

Bóh Knjez požohnuj tebe a zwarnuj tebe,

Bóh Knjez rozswěć swoje wobličo nad tobu a budź tebi hnadny,

Bóh Knjez pozběhnj swoje wobličo na tebe a daj tebi měr.

Wosadne popołdno w B.

Hordže strowi cyrwinska wěža, hoberski mježnik mjez horami a holu, hižo wotdaloka. Wita pućowarja do abo rozžohnuje jeho z dwurěčneje Łužicy. W dawnych časach začuwachu jězdni nahladnosť wěže drje hlubšo hač ja džensa, tehdy, hdyž bě to wurjadny podawk, wopušćić ródnu wjes abo so po dolhej jězbje styskajo do njeje nawróćić. Bližachu so jej wjele pomaššo, wšako njesmalichu za běrtlk hodžiny z města B. do wsy B. – kaž ja džensa. Hač sej, wuhladajo ducy dom wěnc horow, samo zaspěwachu „Hore módre, ja was znaju ...“? Tež mi so hladajo z wokna šuskaceho awta zdawaja hory módre być. Ale njezaspěwam sej.

Cyrkwinska wěža – symbol domizny, wjes B. – nic jenož symbol, ale bašta narańšeho Serbstwa. Tak wjes něhdy mjenowachu. Burja – jich statoki móžeš hišće wobdźiwać – běchu stołpy tuteje bašty. Čescachu sej pódu, z kotrejež žiwjachu ćelo a dušu. Wobhladniwe so starašu wo korjenjej, kiž spožčeštyj jim krutosć: rěč a wěru. Jako jedna z přerich załoži sej wjes B. serbske towarstwo. Hišće džensa so na tón abo tamny wuznamny towarstwowy podawk spomni. Wabjachu schadźowanki serbskeho studentstwa, spěwne swjedženje, sokołske zetkanja a samonazwu-

čowane džiwadłowe předstajenja w B.skich korčmach. Kak rady bych so jónu na tajkim tehdyšim swjedženju wobdźěliła ... Džensa wšak so tu hišće hdys a hdys importowany serbski koncert wotměwa – poslednja pokazka něhdy kćějaceje kultury. Serbske słowo lědma hišće zastyšiš. Kaž Wineta podnuri so něhdyši swět w žolmach časa. Za zwjeršnje nimo duceho je hižo njewidžomny. Trochu kedźbliwiše woko namaka w kućiku kěrchowa, wot efoja přeroscene, pomniki serbskeje zašłosće.

Čišinu přetorhnu zwony. Wołaja daloko do kraja – wołaja k serbskemu wosadnemu popołdnu. Maja čežke džěto. Ani nježelu jich zynki hižo sły kemšerjow njeprwabja. Wjac hač tysac je jich trjeba, zo by so cyrkej napjelniła. Jenož hišće na najwyšich swjedženjach tutón nadawk z wuspěchom spjelnja. Hač wědža wo tym, zo je so tež rěč předowanjow změniła, kotraž bě přez lěstotki w Božim domje zaklinčala? Hišće před polsta lětami běchu tu kóždy nježelu serbske kemše, džensa serbscy kemšerjo Bože słowo w maćernej rěči jenož hišće zrědka zastyša. Nic pak hižo w Božim domje ani we wosadnej žurli, ale w pódlanskej rumnosći, wulkej kaž dobra stwa.

Horstka maćernej rěči

swěrných so zhromadzi. Swójbne so mjez sobu powitaja: Što drje je so noweho stało we wokolinje? Zhromadnosť sem wabi, ale nic jenož. Wjaza jich rěč džěcatstwa. Jich přjedownicy liča so hustohdy k najwuznamnišim postawam serbskeho žiwjenja – nic jenož tuteje kónčiny. Mjez tymi, kiž přińdu, su wnučk sejmskeho zapóstanca, džowka sławneho bliđarja a Sokoła, wudowa šulského direktora, wučerka serbsčiny a tamni, pochadźacy ze swójbow wonych burrow, kotřiž běchu so něhdy za Serbstwo zasadźowali. Zdawaja so mi być kaž přislušnicy někajkeho tajneho zwjazka. „Smy posledni“ – słowje, krótkej a doskónčnej, wjazatej. Dyrbi to hórke začuće być, sej wuwědomić, zo so runje w swójskej gene-

raciji poslednje stołpy stareho swěta sypnu. Hólcěk, syn přičehnjeneje serbskeje swójbje, zamóže přitomnych zwjeselić. Zbudzi nadžiju, móličku drje ...

Stónco so za horami chowa, popołdno so ke kóncej chila. Je čas, so wróćić z wulěta do zabytych kutow swójskich stawiznow. Ale bjez spěwa njecha so nikomu woteńć. Serbska hymna so přeje. Nastaju so na štučku wo času přichodnym, kiž ma radostnje zakčěć. Město toho pak zaklinči kěrluš. Kóždy chce sej słowa a zynki tróšta sobu wzac – tež ja:

Na nas z hnadu pohladaj, zwarnuj, žohnuj swoje herbstwo. Knježe, wodź naš lud a kraj, zdžerž a škituj naše Serbstwo. Nam přez wěru, pokutu pomhaj k zbóžnom žiwjenju.

LUBINA MALINKEC

Zjawny list

superintendentej Siegfriedej Albertej k 40. zastojnskemu jubilejej wot superintendenta Reinharda Pappaia w Budyšinje

Luby Siegfriedo, w januarje 2001 je tomu runje 40 lět, zo sy w službje našeje sakskeje krajneje cyrkwe. To je zawěrne dołhi čas. Wutrobnje chcu so Ći dźakować za Tvoju swěrnú službu jako farar a wosebje za Twój angažement za Serbow. Kaž žadyn druhi farar maš Ty swoju wosadu mjez sobustawami wjele wosadow. Jako jenički sakski duchowny skutkuješ tež we wosadach Ewangelskeje cyrkwe šleskeje Hornjeje Łužicy. Džěło mjez serbskimi křesćanami w zašlych 20 lětach je hłownje na Tebi wotpočowało.

Njebě mało hłosow, kiž – drje za čichim – wo tym rěčachu, zo so ewangelske džěło mjez Serbami poněčim dokončuje. Ale ze swojim zasadženjom sy Ty k tomu přinošował, zo so wono rozšěrja. Ličby wobdźělnikow na serbskich kemšach a serbskich wosadnych popoždnych su husto małe. Ale Tebi je so poradziło zdobyć nowych wopytowarjow a pozbudźować čłowjekow wšelakich starobow, rěčeć zaso w serbskej maćernej rěči. Wysoko ma so Ći připóznawać, zo hladajo na małosć skupin njejsy ženje prajił a najskerje ani myslil: „To njeje wjace hódno!“ Nawopak, Ty sy nazhoňil, zo je tola hódno.

Wěm, zo sy so do tutoho džěła dał z čěłom a dušu. Na kónčach tyždenjow je wostało lědma chwile za priwatne naležnosće. Ty bě a sy po sobotach a nježdělach ducy po puću w serbskich wosadach. Móžno je to, dokelž maš pobočku swoju mandželsku, kotraž tute džěło wot spočatka waju mandželstwa sobu njeje a podpěra. Je Tebi z dobom sekretarka a w poslednich lětach tež šoferka, zo móhl wopytać wosady mjez Drježdžanami a Slepom. Ni-

mo toho je wona hač k swojim šěsćdźesaćinam z podawanjom nabožiny sama wukonjała wobšěrne džěło we waju wosadze.

Džiwwam so, kak wobšěrne je Tvoje džěło a kak zdokornješ běžne přeměnenja. Z lěta 1988 wusyła rozhlós prawidlownje serbske nutrnosće, kiž su so po přewróće hišće rozšěrili. Tež druge nadawki su so přidružili. Myslu

Superintendent Siegfried Albert na lońšej serbskej konfirmaciji w Michalskej cyrkwi w Budyšinje

Foto: T. Malinkowa

na podawanje nabožiny. Wot 58. žiwjenskeho lěta su fararjo wot tuteje winowatosće wuswobodženi. Tola Ty njejsy ženje na wuwjazanje wot tutoho nadawka myslil. Z małymi a wulkimi džěćimi a młodostnymi sy so podał na nowe polo džěła. Sy pilny muž, kotryž so tež njeboji drobného a njenaadneho džěła. Zawěsće Ći to njeje lubo, hdyž to takle we wšej zjawnosći pisam. W swojej skromnosći myslíš najskerje na słowa Jezusa w ewangeliju po Lukašu (Lk. 17,10): „Hdyž sće wšitko činili, štož je wam přikazane, rjekńće: My smy njewužitni

wotročy. Smy činili, štož běchmy winowaci.“ Prawje maš. Je prawje, hdyž sebj samych njewuzběhujemy a so doprědka njetlōčimy. Ale Jezus ma tež chwalbu za to, kotryž swoje dary na dobre wašnje nałožuje. Myslu při tym na tamne Jezusowe słowo (Matej 25,21): „Prawje tak, ty wustojny a swěrný wotročko, nad małym sy swěrný byl, ja će nad wjele

postaju. Zastup k wjeselu swójeho knjeza!“

W zašlych 40 lětach sy swoje dary na jara wšelakore wašnje zasadził. Po wikarskim wukubłanju w Bukecach a w předarskim seminaru w Lückendorfje sy přewzał farsku službu w Hrodzišćanskej wosadze. Tam sy ze swójeje mandželskej Annemarie wšo zdokonał, štož bě trěbne. Pozdžišo přidružichu so dalše nadawki. Po tym zo bě superintendent Gerhard Wirth so podał na wuměnk, přepodachu Ći 1979 najprjedy komisarisce a 1984 definitywnje zastojnstwo Serbskeho superinten-

denta. 1981 sy so přesydlil do Budyšina a přewzał Michalsku wosadu. Tež tu bě w přerim rjedže žadana Tvoja služba jako wosadny farar. K tomu přinědže hišće džěło za Serbow. Hakle w lěće 1994 je so Tvoje přistajenje změnilo, tak zo sy móhl z dobrym swědomjom wěnować 50 % swójeje služby serbskemu džělu.

Naposledk chcu hišće dwoje naspomnić.

Při wjele zetkanjach sy byl z dobrym posrědnikom mjez našeje krajneje cyrkwe a bratrami a sotrami ze susodnych wuchodnych krajow. Serbska rěč je Ći zmōžniła lochko namakać přistup k nim. Mjeztym zo wjetšina Němcow wot hosći wočakuje rozmołwu w němčinje, zamōžeš Ty so z nimi w jich maćernej rěči dorozumić. Tutu kmanosć ja, kotryž sym rady za našimi susodami hromadze, njewobsedžu.

Skónčnje chcu so Ći wutrobnje dźakować za Tvoju zamołwitosć jako redaktor Pomhaj Bóh. Tutón mēsačnik spjelnja nadawk syće, kotraž zwjazuje serbskich wosadnych we Łužicy a zwonka njeje. Bóh dał, zo syć kruta wostanje a zo so přeco znowa poradzi ludźi do njeje zapřijeć.

Chcu skónčić ze słowami, kotraž sy sam po swóich 60. narodninach wuprajił: „Hdyž mi Knjez spožči mocy a strowotu, bych chcył hišće hač k swóim pječašěsćdźesaćinam stać w jeho službje a připowědać jeho poselstwo w Michalskej wosadze a mjez Serbami.“

Tutomu přeću so rady přizamknu. Naš Knjez njech Će kaž dotal wjedže a wobaruje na wšitkich Tvojich pučach.

Wutrobnje
Twój zastojnski bratr
REINHARD PAPPAI

Kantor Baumann njebohi

Sobotu, dnja 2. decembra 2000, zemře cyrkwinski hudźbny direktor kantor Christfried Baumann w Kamjencu. Patoržicu by wón swoje 59. narodniny woswjećil. Wosrjědź přihtow na njezdělske rozhłosowe wusyłanje je cyle njewočakowano wumřel. Wot 1975 do 1992 bě knjez Baumann kantor při Michałskej cyrkwi w Budyšinje.

Soli Deo gloria – jenož Bohu česć – tutón moto stejše nad skutkowanjom kantora Baumanna. Njeběchu to za njeho jenož rjane słowa, ale bě po tym žiwy. Jako wosadny Michałskej wosady sym to na kemšach začuwał: Hudźbne wobrubjenje podřadowaše so Božej službje, přewod kěrlušow bě jasny a wustojny, koncentrowany sčěhowaše liturgiju a nutrne sluchaše na předowanje. Wšo to njeje dawno samozrozumliwe. Jeho njezdělska cyrkwinska hudźba bě wob-

twjerdženje dobreho Božeho poselstwa.

Kantor Baumann bě w našej wosadze jara woblubowany. Jeho přečelne, wjesole a skromne wašnje kaž tež jeho suwerena muzikalnosć zaručištej, zo wosadni jeho rady mějachu. Knjez Baumann bě tež mje prosyl do cyrkwinskeho chóra. Lěta, kotraž pod jeho nawodom w chórze sobu spěwach, slujeja k mojim najrjeńšim dožiwjenjam. Wjele rjaneho sym tam nazonił. Nimo našeho chóra nawjedowaše Budyski pozawnowy chór a sčasami tež pozawnowy chór a cyrkwinski chór bratrowskeje wosady w Małym Wjelkowje a němski katolski tachantski chór. Zo by instrumentalne čěleso k dispoziciji měł, založi z mlodymi absolwentami Budyskeje hudźbneje šule „Collegium musicum novum“. Ze wšitkich tutych žórłow čerpaše, hdyž wuhotowaše koncerty w Budyšinje.

Kantor Baumann při koncerće na reformaciskim dnu 2000 w Kamjencu Foto: H.-Ch. Lindner

Při tym móžeš so na swoju wulku a jara muzikalnu swójbu zepěrać. Tak běchu koncerty zdobom tež wosadne swjedženje a derje wopytane.

Jako kantor Michałskej wosady měješe tež na serbskich kemšach službu wukonjeć. Wón je nawuknył liturgiju serbsce spěwać. Za wosebite serbske zarjadowanja nazwučowa z chórom serbske spěwy, hačrunjež běštaj

w nim jenož dwaj Serbaj. Komponował je serbski kěrluš „Knježe, žohnuj nas, hdyž domoj džemy“, kotryž so hišće džensa na kóncu nimale kóždych serbskich kemšow w Michałskej cyrkwi spěwa.

Mamy so knjezej kantorej Baumannje za wjele džakować a smy zrudni, zo hižo njeje mjez nami. Njech wotpočuje w Božim měrje.

MÉRCIN WIRTH

Spominanje na fararja Jana Palerja

21. wulkeho rózka spominamy na 90. posmjertne narodniny fararja Jana Palerja, něhdyšeho Husčanskeho duchowneho.

Po lětach jatby nawróci so wón do domizny a přińdže nazymu 1950 jako farar do Huski. Wosada běše wakantna, a my so wjeselachmy, zo dóstanjemy serbskeho fararja. Wjele džěta na njeho čakaše: Wulka wosada z 12 wokolnymi wsami, pačerske džěci a wosadni na noweho fararja čakachu. Započatk běše čězki, wjele lět njebě jako farar skutkował. Husčanska wosada běše tež jeho přěnja wosada. Z wulkim wočakowanjom a wjeselom da so wón do džěta. Serbska wosada zetkawaše so kóždu 3. njezdělu, mała horstka, ale swěrní Serbja. Pačerske

Farar Jan Paler při poswjećenju nowych zwonow w Husce w léće 1955 Foto: priwatne

džěci dóstachu zaso prawidłownje wučbu, Młoda wosada so zetkawaše, žónske towarstwo w Husce a Hnašecach so schadźowaše. Staršich ludźi wopytowaše farar Paler doma, a to tehdom pěši abo z kolesom. Bibliske hodžiny so wot nazymy hač k jutram we wjeskach

wotměwachu. Sta so druhdy tež, zo na fararja čakachmy, ale tón běše w sněze třacy wostał a so zaso domoj nawrócił. We wójnje běchu so Husčanske zwony wotewzali, tuž běše na času, so nowe postarać. W léće 1955 běše potom tak daloko, zo móžachmy nowe zwony po-

swjećić. Zwony maja tež serbske Bože słowo napisa- ne, wo to so farar Paler postara. 21 lět wón jako pastyr našej wosadze služese. Z wotewrjenym wuchom sluchaše na swoich wosadnych, běše džakowny za kóždu radu a pomhaše wosadnym hdžežkuliž móžeše. Wjele čězkeho je tež dyrbjał nazhonić, ale běše přeco wjesoly a džakowny. Kóžde léto po cyrkwinskim dnu wotměwaše so kubłanski tydžeň za serbskich fararjow. Běchu tež pola nas, běše to přeco wjesola zchromadnosć mjez fararjami.

W léće 1971 poda so farar Paler chorosće dla dočasnje na wuměnk. Nazymu 1999 Bóh jeho k sebi zwola. Na Husčanskim kěrchowje namaka swój posledni wotpočink. Z džakownosću spominamy na njeho a na wšo, štož je wón nam w swojim času dał. **HANKA CHÉŽNIKOWA**

Za Janom Nalijom

Mamy a mějachmy w Serbach swójbny, kiž su hižo přez generacije ze swojim duchownym potencialom naše narodne žiwjenje na najwšelakoriše wašnje wobohačeli. My je znajemy a sej je česćimy. Jedne něhdyjara derje znate serbske swójbne mjeno pak je so móhtrjec dospołnje z našeje zjawnosće zhubilo, na kotrež so njesměło nihdy nanihdy zabyć: Nalijec. Hakle po zwrěšćenju stareho porjada 1989/90 so wone na krótki čas znowa zjewi, jako smědžachu so wopory po dohlim mjelčenju na zjawne zwažić.

Nětk je mjeztym z Janom Nalijom-Zwickauskim hižo druhi z trójki Nalijec bratrow na prawdu Božu wotešoł a wotpočuje w němskej dalinje, na kěrchowje w Zwickauje-Planitzu. Něhdyši serbski redaktor a wučer, rodzeny 1. awgusta 1924 w Židzinom pola Wojerec, zemřě 14. nowembra 2000. W Serbach njebě wón hinak hač pod mjenom Jank znaty był, a tež Němcy jemu rady Janko rěkach.

Trójce je so mój žiwjenski puć z tym Janka Nalija křižował. Něhdy, před bjezmała pjećdesat lětami, smój hromadže w prjedawšim serbskim nakładnistwje džělaťoj. A njezabudu, kak sej hdys a hdys přez dawno hižo zamurjowany zachod na rózku mjez Sukelnskej a Pchalekowej k swojemu dobry lětdžesatk staršemu přeco přecelnemu koleze po radu dóndžech – abo cyle jednorje na krótku bjesadu. Hač do lěta 1958 skutkowaše wón jako techniski nawoda časopisow Chorhoj měra a Płomjo

resp. jako redaktor Płomjenja, doniž jeho z tehle džěla njewuškarachu, dokelž běše „politisce njespušćomny“. Tehdy sym jenož zřaha něšto

Jan Nalij 1949 jako student w Ljublanje Foto: priwatne

wo tym zhoň, zo slušese najmlódši z Nalijec bratrow do brigadnikow-aktivistow, kotřiž běchu w Juhosłowjanskej skutkowali. Hromadže ze swojim tři lěta staršim bratrom Pawołom běše Jank samo w Juhosłowjanskej studować započal. A kak bě so jeho a Pawołowe nawróćenje a witanje domoj do Serbow wotměło – denunciacija, zajeće přez sowjetski NKWD, bjezdžěnosć a wumjezowanje – wo tym so něhdy najradšo mjelčeše. Běchu to naše serbske tabutemy, běle blaki w našich powójnskich stawiznach!

Jako so druhi króc z Janom Nalijom zetkach, běše so naju žiwjenje zasadnje změniło. Wón bě swój cil docpěl a so z wučerjom w Njeswaćidle stal. Z 38 lětami bě na Serbskim pedagogiskim instituće, na kotrymž pak so hižo němcy towaršojo wupěrachu, swój studij

z wuznamjenjenjom wobstał. Druhdy so, hdyž wón nimo Njeswaćanskeje fary a superintendentury na bus chwataše, widžachmoj a sej słowčko popřachmoj. Potom, hdyž počachu serbske šulstwo přitřihować a nadběhować, njeslušese Jank Nalij k tym ludžom, kotřiž radšo hubu stulichu – zakitowaše wehementnje serbske zajimy.

Ja běch mjeztym ze Serbow wupućował. Hakle po nimale třoch lětdžesatkach zetkach Janka Nalija cyle připadnje na nakupowanskej mili bliskeho města Zwickau. Tež wón bě dwanaće lět po mni Łužicu wopušćil a so tudy na kromje do Rudnych horin zasydlil. Bydleše ze swojej žonu a synom w nowonatwarjenym betonowym sydlišću w Planitzu. Hač do lěta 1982 džělaše tu

dale jako wučer, doniž chorowatosće dla so na wuměnk njepona, na čimž bě předejšim wójnske zranjenje wina bylo.

To bě moje třeće zetkanje z nim bylo.

Wjesele bě wězo wulke. Mějachmoj sej wjele powědać wo starych časach doma we Łužicy, wo starych znatych, na kotrychž so džěla rady a džěla njerady dopominachmoj. Nětk však po zwrěšćenju SED-diktatury, tak so zdaše, tež mjez Serbami nowy wětr wěješe. Tuž so dorěčachmoj a podachmoj so na dvě maćičnej zarjadowanj do starolu-

bowaneho Budyšina, hdžež móžachmoj so wo tym přeswědčić, zo bě so tež serbske koło časow někak dale wjerčalo. Bjez naju ...

Zahoritam a zaslužbnym serbskim prócowarjam, Janej Nalijej jun. kaž tež jeho bratromaj Pawołej a Korli, bě so za čas tak mjenowaneho socializma wjele křiwdy a njeprawdy načiniło, nic jeno wot Němcow, předejšim však ze serbskeho boka. A zo běchu nana Nalijec bratrow, antifašistisce a socialdemokratisce zmysleneho serbskeho pismikistajerja Jana Nalija sen., dnja 22. apryla 1945 runje słowjanscy bratři z ranja w Małym Wjelkowje zatřělili, nje-dyrbjało so tole poprawom za njedobry omen měć, z čimž so tragedija znateje Nalijec swójbny započal?

HINC ŠOLTA

Dowěrjenje na Boha

Dokelž jeno smy tu ducy,
ničo tež njej' naše tu,
tuž so poruč Božej ruce
z wěrypołnej' mysličku;
hladať z krutym dowěrjenjom
k našej zbóžnej domizni,
tam ze slódkim spokojenjom
čłowjek hakle wotchori.

Kaž za mjetelemi honi
džěćo husto po łuce
a hdyž misnje, sylzy ronij;
ničo njejsmy lěpši my,
a štož mamy zapójdžene,
čini tyšnosć wutrobam;
wěra praji: Rozswětlene
zapowědky budža tam.

Wěra jenož, scěrpna wěra
přewinje a spokoja,
žiwjenje ze smjerće čěra,
z njebjaj křidła rozšěrja:
Pod tej kryćiznu a chłódkom
chodž w zemskim přebytku,
palmy dobyća po krótkim
wojowanju wěste su!

Handrij Zejler

Krajna synoda

Wot 17.11. do 20.11.2000 wotmě so 10. zeńdženje 24. sakskeje synody. Nazymska synoda spominaše z dwěmaj swjedženskima přednoškoma na schwalenje sakskeje cyrkwinskeje wustawy před pjećdesat lětami. Dalši přednošk slyšachmy wot biskopa Krešša. Rozprawa krajnocyrkwinskeho zarjada zjimaše džěto zašeho lěta. Wot synody schwali so zličbowanje za lěto 1999 a hospodarski plan za lěto 2001. Wobjednachu so naciisk noweho konfirmaciskeho porjada a dalše zakonje.

50 lět sakska cyrkwinska wustawa

Prěni swjedženski přednošk slyšachmy wot prof. dr. Axela von Campenhausen z Göttingena: Dnja 13. decembra 1950 bě so změna sakskeje cyrkwinskeje wustawy z lěta 1922 w synodze schwalila. Hač do lěta 1926 steješe w lěće 1871 založena synoda pod dohledom konsistorstwa, dokelž plačeše wustawa hakle wot 1.10.1926. Hakle wot tuteho časa njebě konsistorstwo hižo statny zarjad. Tola wodžacu móc wone dale wobchowaše. Změni pak so poměr mjez konsistorstwom a synodu. Cyrkej njenawjedowachu hižo jurisca sami, ale teologoj přewzachu přěni raz z časa reformacije wodžace funkcije.

Rozšěri so mějenje, zo ma nětko synoda być wodžacy organ, podobnje parlamen- tej Weimarskeho časa. Po 1933 bu móc konsistorstwa (1933 na „krajnocyrkwinski zarjad“ přemjenowane) wot nacijow za jich zaměry znje- wužiwana. Cyrkwinski bój w fašistiskim času dowjedze k dopóznaću, zo ma cyrkwin- ske zarjadnistwo wažny pod- džěl na wjednistwje cyrkwe. Wšo wjednistwo cyrkwe pak dyrbi wuńc z Božeho słowa a so měric na poselstwo ewangelija a njesmě so pod- wolic statnym ideologijam.

W aprylu 1948 wotmě so 1. zeńdženje synody po wój- nje. Wona wobzamkny wu- džětanje předłohi za změnu wustawy, kotraž dyrbbeše předwidzeć wosadu jako w- chadžišćo struktury. Po naz- ymskeje synodze 1948 džě- laše wosebity wuběrk inten- siwnje na nowej wustawje.

Wažny wuslědk wustawy bě, zo přewzachu nětko tři stołpy (synoda, biskop a kraj- nocyrkwinski zarjad) cyrk- winske wjednistwo, bjez to- ho, zo měješe jedyn stołp wjace prajić hač druhi. Kóždy ma na druhého posluhač. Konsens je wažny, přjedy hač so něšto wobzamkne. Cyrkwinske wjednistwo, kotrež ze zastupjerjow tutych třoch stołpow wobsteji, hraje wažnu rólu w personalnych prašenjach a při jednotnym wustupowanju napřečo zjawnosći. Na kóncu zjima

přednošowar, zo mamy do- bru cyrkwinski wustawu, ko- traž je spomožne cyrkwinske žiwjenje w Sakskej zmóžniła, a zo dyrbjeli při změnach ľa- hodnje postupować.

Teologiska dimensija sakskeje cyrkwinskeje wustawy

Druhi swjedženski před- nošk slyšachmy wot prof. dr. Ulricha Kühna z Lipska. Wón zwěsći, zo nimaja kře- scenje we wosadach wulki zajim za cyrkwinsko-prawni- ske naležnosće. Luther je so přećiwo tehdomnišej katol- skej hierarchiji wuprajil a na to pokazał, zo je cyrkej du- chowne zjednoćenstwo. Do- kelž pak cyrkej njeje zhroma- dženstwo jandželow, ale hrě- snych čłowjekow, je trěbny porjad za mjezsobne dorozu- mjenje na zakładze Chrystu- soweje prikaznje.

Sakska krajna cyrkej je wu- slědk puča Božeho luda přez stawizny. Cyrkej njeje jenož wosada, ale tež nadwosadna zhromadnosć. Runje w za- rědženym lětototku smy nazho- nili, zo słuša naša krajna cyr- kej do Božeho ludu po cyłym swěće. Preambula wustawy mjenuje zakład, na kotrymž cyrkej steji: Stary a Nowy za- koń, starocyrkwinske a wšě lutherske wuznača, kotrež w našej cyrkwi plača. Wuznača njesu džěl wustawy a njeho- dza so tehodla wot synody přeměnić. Runje tu su so dopóznača cyrkwinskeho boja w fašistiskim času do nowjeje wustawy zakótwili.

Rozprawa krajno- cyrkwinskeho zarjada

Z wobšěrnej rozprawy chcu jenož někotre informacije podač: Za katechetow je so džělo po strukturnej reformje počěziło. Woni su z džělom tak přečezeni, zo móža ľed- ma nowe formy džěla pospy- tač. Dyrbi so na to džiwač, zo so tajke džělowe městna wu- tworja, kotrež móžeja tež ab- solwentow ze swójbu zeži- wic. Nabožina so nětko na šulach w cyłej krajnej cyrkwi

Gudrun Lindner, prezidentka sakskeje krajneje synody

podawa. Někak pjećina šule- rjow wobdžěli so na ewan- gelskej nabožinjě a nimale štyri króć telko na etice.

Tuchwilu wobsteji ze stron młodostnych wulki zajim na wukubłanju čestnohamt- skich sobudžělačerjow. Na regionalnych młodžinskich zarjadowanjach nazhonja młodostni, zo ze swojej wěru njesu sami.

W Sakskej zasadzi so 280 žonow a mužow čestno- hamtsce w dušepastyrskiej te- lefonowej službjě. W 28 000 službnych hodžinach je so 50 000 telefonatow přiwza- lo, wosebje dla partnerskich konfliktow, samoty a psychi- skich problemow.

31. oktobra 1999 swječeše Mišnjanska akademija 50lět- ne wobstaće. W lěće 1999 wotmě so tam 44 wjace- dnjowskich zeńdženjow z cyłkownje 1405 wobdžělni- kami. Akademija organizo- waše studijnju jězbu do Pól- skeje a wšelake přednoški.

Społnomócnjeny za wěru a přirodowědu je na 94 zhro- madžiznach z cyłkownje wja- ce hač 2000 wobdžělnikami wo 17 wšelakich temach přednošowal. Połojca před- noškow zaběraše so z etiku, medicinu a biologiju.

Wot 10 swobodnych B- kantorskich městnow je so móhlo jenož 7 wosadzić a wot 32 swobodnych C-kan- torskich městnow samo je- nož 5. W krajnej cyrkwi wu- konja 110 predikantow wažnu přědowansku službu. W lisćinje teologiju studo- wacych je tuchwilu 138 mje- now zapisanych. W lěće 1995 bě nimale dwójce telko zapi- sanych. Potřeba budže zaso přiběrač. ↵

Wuradžowanje nazymskeje synody w Domje cyrkwe w Drježdžanach
Foče: S. Giersch

Ewangelske šule so dale derje wuwijawa. W léće 2000 su so 4 dalše zakładne šule založili.

Za 41. akciju „Chlěb za swět“ je so w Sakskej 4,25 mio. hr nazběrało, to je 10 % wjace hač loni. W cyłej Němskej je so 129 mio. hr nazběrało.

Wunošk cyrkwinskih dawkow bě 1999 wo 4 % wyši hač 1998. Cyrkwinskih pjenjz je so porno 1998 samo 18,5 % wjace nazběrało.

Přednošk biskopa Kreßa

Biskop Kreß přednošowaše wo „Konfesiji jako domizna w pozadku“. Chcu spytać hłowne mysle skrótko zjecz: W nowym lěstotku njebudže prašenje njekřesćanow, hač smy ewangelscy abo katolsky, budu so jenož prašeć,

hač smy křesćenjo. Za nich njestěji wjace prašenje konfesije. Wězo ma stare wobličo našeje cyrkwy zmorščizny, kotrež so rady kritizuju. Stare wobličo móže pak tež rjane być, hdyž je znaješ a lubuješ. Derje, hdyž našu konfesiju njewobhladujemy jako mjezu, ale wjele bóle jako domiznu. Domizna zwisuje z krajnu a ze stawiznami; do njeje smy „připadnje“ narodženi a wona je nam k wutrobje rostla. Hdyž takle našu konfesiju zapřimjemy, móžemy čłowjesce wobchadźec ze sotrami a bratrami druhich konfesijow.

Ewangelsko-lutherska cyrkej njecha ze svojim mjenom Lutherej pomnik stajić, wona chce wjele bóle na wašnje pokazać, kak je Luther swoju wěru nazhonił, kak je

wón Boha jako smilneho dožiwił. Luther bě wšak Boži zakon jako njesmilny a nje-naprošny nazhonił. Džensa nazhonja čłowjekowo wěru wjele bóle w tym, zo Chrystus jim nowu orientaciju da a jich přez Božu hnadu wuswobodži.

Nazhonenje wěry w lutherskej tradiciji njeje „ty dyrbiš“, wjele bóle „ty směš“ a „ty móžeš, dokelž...“. Ewangelij, te dobre poselstwo, je wolóžace poselstwo. Z našim skutkowanjom njebudžemy Bože kralestwo zwoprawdźić. Wěmy, zo mamy z wuchowanjom zemje hižo nadawk, kiž je wulki a čežki došć.

Štož nastupa poměr mjez Swjatym pismom, zastojnstwom a wosadu, wěrimy, zo ma Swjate pismo same

móc, Božu wěrnosc zwuraznić a wukładować. A k druhemu płáci, štož je Luther 1523 prajił, zo ma křesćanska wosada prawo, wučbu posudžować a fararjow powołać, zasadźić a wotsadźić.

Hdyž česćimy sebi drohoćinki lutherskeje tradicije, potom wobchowamy sebi swoju duchownu domiznu a móžemy być zmužići w chutnej přecelnosci a přecelnej chutnosći.

Štož nastupa počah mjez konfesiju a ekumenu, dopomina biskop na Kopernikusa: Žana cyrkej njeje srjedzišćo, ale dyrbymy spóznać, zo wjerćimy so z druhimi zjednoćenstwami kaž planety wokoło slónca Chrystusa a zo přijimamy wot njeho swětlo.

HANDRIJ WIRTH

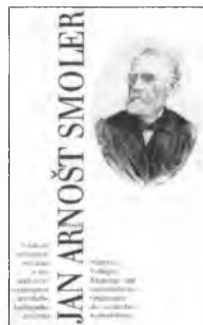
Rjad wo Łazowskich wosobinach

Spěchowanske towarstwo Zetkanišćo Dom Zejlerja a Smolerja we Łazu so na wšelakore wašnje wěnuje spěchowanju serbsko-němskeho kulturneho herbstwa. Nimo stajneje wustajeńcy w starej Łazowskej šuli a swójskich zarjadowanjow je wone w zaštych lětach wudało tři zešiwki, kotrež předstajaja wosobiny Łazowskeje wosady. Prěnjej zešiwkaj wuńdžešterj w léće 1998. Wonej stej wěnowanej Handrijej Zejlerjej a Janej Arnoštej Smolerjej. Třeći zešiwk, loni wudaty, jedna wo Jurju Malinku. Wšitke tři su wušli w Budyskim nakładnistwje Lusatia.

Na přěni pohlad napadnje solidne wonkowne wuhotowanje. Ze standardnymi elementami podšmórjuje so charakter rjady – mjeno wótčinca, powołanje a polo skutkowanja kaž tež owalny wobraz steja stajnje na samsnym městnje. Hłowny titul je serbske mjeno wótčinca, podtitul je dwurěčny. A dwurěčny je tež cyły tekst. Wón je w dwěmaj špaltomaj wotčišćany – lěwa špalta je serbska a pra-

wa němska. Z wušiknje zaměstnjeny mi wobrazami wuruna wuhotowar Eberhard Kahle rozdźelne dołhosće rěčnych wersijow, wšako je serbsčina při samsnym wobsahu stajnje trochu krótsa.

Teksty wšitkich třoch brošurkow je napisał předsyda towarstwa Werner Thomas. W zawodze publikacijow wopisuje swoju naležnosć: Chce serbske wosobiny domizny před zabyćom zachować a jich wědomju ludźi zaso zbližić. Z poňnym prawom smě so rjec, zo so jemu to poradzi. Narodna situacija we Łazu je mjeztym tajka, zo wěda wo serbskej kulturje hižo samozrozumliwa njeje. Serbsku rěč wobkneži jenož hišće džěl staršeje generacije. Tež awtor je so na źórła w němskej rěči abo na přeložki ze serbsčiny zepěrać dyrbjał. Na tutym zakładze su nastali tři krótkobiografije z wuwazenym hódnoćenjom skutkowanja Zejlerja, Smolerja a Malinka.

W srjedzišću zešiwka wo Zejlerju steji jeho basniske a publicistiske tworjenje, jeho zasadženje za serbsku kulturu, za šulske a za ratarsko-hospodarske naležnosće. Zo so spěw „Lubka lilija“ na třoch městnach naspomni, je w tutym kontekście wodajomny lapsus. Smoler předstaji so čitarjej wobšěrnišo ze svojim encyklopediskim džěłom „Pěsnički hornich a delnich Serbow“, ze svojim skutkowanjom za čas serbskeho narodneho wozrodženja a ze swojej nakładniskej džěławosću. Ze zešiwkom wo Jurju Malinku zeznajomi so čitar bliže z postajenjom Zejlerjoweho pomnika w léće 1931 a wosebje wobšěrnišo z cyrkwinski bojom a z Wu-

znawarskej cyrkwy we Łazu w lětach 1934–1938, prjedy hač so Malink njewupokaza.

Wšitke tři zešiwki je Lora Kowarjowa do serbsčiny přeložerki bychu so při nakładnistwowym přehladanju wuhładkować měli. To njestupa jenož tajke słowa kaž *gmejna* a *naměsto* (poprawom: *wosada* a *nawjes*) abo na jednym městnje wopačne serbske pomjenowanje Smolerjowych „Pěsničkow“, ale tež njepřemyslene přewzaće němskich mjenow w serbskim teksće. Smoler njeje pěsnički słyšał wot Anna Hobka abo Anna Witschas, ale „wot Hobkec Hany (we) Łazu“ a „wot Hany Wićazec (w) Mortkowi“.

Z předležacy mi zešiwkami hodži so zwonka Łaza a blišeje wokoliny wěda wo serbskej kulturje šěrić a skrućić. Móžu sej na př. derje wužiwanje w serbsčinje na šulach předstajić. Bych so wjeseliła, hdy by Spěchowanske towarstwo Zetkanišćo Dom Zejlerja a Smolerja rjad pokročowało – z brošurku wo Janje Haješu a wo Janje Pawole Nagelu. **MARKA MAĆIJOWA**

Smjertnu njedzelu poswjeći biskop Mišnjansko-Drježdžanskeje diecezy Joachim Reinelt blisko Smochćic pomnik japoštołow Słowjanow swj. Cyrila a Metoda. Wot pólskeho wuměta Darostawa Bağińskiego stworjeny pomnik bu postajeny wot Towarstwa Cyrila a Metoda a zaplaći so z pjenježnych darow.

Foto: M. Bulank

Powěšće

Wjerbno. Z přednoškom wo žiwjenju a skutkowanju Mata Kosyka spominachu dnja 24. nowembra w jeho ródnej wsy Wjerbno na 60. posmjertniny wuznamneho duchowneho a basnika, kiž bě 22. 11. 1940 w Americe zemrěl.

Drježdžany. Pod hesłom „Njepřećeljo – přećeljo“ wotmě so na pokutnym dnju w cyrkwi Swjateho ducha w Blasewitzu ekumeniska nutrnosc k wopominanju 1000-

lětneho němsko-pólskeho susodstwa. Nimo wjele kemšerjow z wokolnych wosadow woběju konfesijow wobdźělichu so tež mnozy hosćo z Pólskeje.

Choćebuz. Dnja 1. decembra je so w Serbskim muzeju wotewrěła wustajeńca Budyškeho fotografa Jürgena Maćija wo wjesnych cyrkwjach Delnjeje Łužicy a serbskich cyrkwjach we lužiskich městach. Zdobom předstaji so katalog wo srjedźowěkowskich cyrkwjach Choćebuskeho kraja. Wustajeńca je widzieć hač do 11. měrca.

Budyšin. Sobotu do přenjeho adwenta dožiwi na 200 připosłucharjow dohodowny koncert chóra Serbskeho gymnazija w Michalskej cyrkwi. Chór pod nawodom kantora Böhmy z wysokej kwalitu přeswědči. Kantor Schmidt zahra na piščelach improwizaciju na wopomnjeće cyrkwinskeho hudźbného direktora Baumanna, kotryž bě samsny dzeń njewočakowano zemrěl. Duchowne slowo porěča serbsce a němisce sup. Albert.

Slepo. Wot 1. do 4. decembra přewjedže Dom cyrkwe w Drježdžanach studijnu jězbu do Serbow. Na njej wobdźěli so na 20 zajimcow přewažnje z Drježdžan. Mjez

Přeprašujemy

01.01. – Nowe lěto

13.30 hodž. kemše w Budestecach (sup. Albert)

07.01. – 1. njedzela po Třoch kralach

10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej farje (sup. Albert)

11.45 hodž. nutrnosc w rozhłosu (sup. Albert)

13.01. – sobota

14.00 hodž. wosadne popołdnje w Malešecach (sup. Albert)

20.01. – sobota

14.30 hodž. wosadne popołdnje w Delnim Wujězdze (sup. Albert)

21.01. – 3. njedzela po Třoch kralach

8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)

11.45 hodž. nutrnosc w rozhłosu (farar Malink)

15.00 hodž. wosadne popołdnje we Łazu (sup. Albert)

04.02. – poslednja njedzela po Třoch kralach

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej farje (sup. Albert)

11.45 hodž. nutrnosc w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

druhim wopytachu 1. adwenta kemše w Slepom, na kotrychž wužohnowaše fararka Menzel Slepjanske džěćatko. Po tym styšachu na farje přednošk T. Malinkoweje wo ewangelskich Serbach. Popołdnju wobdźělichu so na adwentniče w Serbskim kulturnym centrumje.

Łupoj. Spěwna skupina Radworskeje serbskeje srjedźneje šule pod nawodom Walburgi Šćapanoweje wuhotowa 1. adwenta we Łupjanskej cyrkwi hudźbnu nutrnosc ze serbskimi a němiskimi adwentnymi spěwami.

Choćebuz. Pod předsystwom fararja Hupaca wuradźowaše dnja 9. decembra hłowna zhromadźizna Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi wo džě-

le w přichodnym lěće. Najwažnišej předewzaći stej wudaće nowych spěwarskich a přistajenje noweho fararja za serbsku službu.

Budyšin/Choćebuz. Hodowne kemše wotměchu so za Hornjoserbow patoržicu na Michalskej farje ze sup. Albertom a za Delnjoserbow přeni dzeń hód w Choćebuskej Serbskej cyrkwi z fararjom Hupacom. Božu službu w Choćebuzu wobrubu chór „Łužyca“ pod nawodom Lubiny Žuroweje.

Dary

W nowembru je so darilo za Serbsku superintendenturu 20 hr a za Pomhaj Bóh 50 hr. Bóh žohnuj daraj a darićelow.

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAĆELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z t. Čornobohska/Czornobohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOŁWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja Postvertriebsnummer: F 13145

ZHOTOWJENJE A ROZŠĚRJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘIHOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud. Lětny abonement plaći 16 hriwnow.